

תרומה ב

במפרשים¹ תירצו שההכרח הוא מ־
משׁנ־ לקמן בפ' ויקהל², וכל אשר נמצא
אתו עצי שטים³, הרי מפורש בקרא שה־
עצים כבר היו בידי ישראל (וכמו ש־
הביא ג"כ באבן עזרא⁴).

אבל קשה לומר שזהו הכרחו של
רש"י — שהרי רש"י לא הזכיר קרא זה,
ומובן שדוחק גדול ביותר לומר שרש"י
סומך כאן⁵ על פסוק דלהלן (בפ' ויק־
הלי⁶).

ב. ויש לומר הביאור בזה — ב־
פשטות:

הצייוי על נדבת המשכן נאמר בלשון
— „ויקחו לי תרומה: . . תקחו את תרומתי
. . התרומה אשר תקחו מאתם”⁷, ולכ־
אורה הולל בלשון „נתינה” (או הבאה
וכיו"ב), דהיינו פעולת המנדב מבני־
לתת את תרומת ה', ומדוע נאמר בלשון

א. „ועצי שטים” — ופרש"י⁸: ומאין
היו להם במדבר פירש רבי תנחומא:
יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין
ישראל לבנות משכן במדבר והביא אר־
זים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם
עמהם כשיצאו ממצרים.

ויש להבין: פירוש זה של רבי
תנחומא לכאורה הוא דברי אגדה בלי
מקור בפשוטו של מקרא, ומה הכריח את
רש"י לנקוט פירוש זה כאשר יש לפרש
בפשטות, שבני־ קנו עצים אלה מתגרי
האומות, או כדפירש באבן עזרא⁹ (ו־
עד"ז בבעלי התוספות עה"ת¹⁰) שהי' יער
של עצי שטים סמוך אל הר סיני שמשם
כרתו את העצים.

(1) פרשתנו כה, ה.

(2) ראה גם רש"י לקמן (כו, טו) — שחזור על
תוכן פירושו זה, עם כמה שינויים (וראה לקמן
סוסי"ה, ואכ"מ).

(3) פרשתנו ט. וראה גם ב"ר פצ"ד, ד.

(4) כקושיית הט"ז (דברי דוד כאו). ועוד.

(5) אבל להעיר שבפ' הקצר שלו כאן מסיק
שהציאום ממצרים. וראה גם בפ' הארוך שלו לעיל
בשלח טו, כב.

(6) וכן בחזקוני עה"פ.

(7) בכמה מפרשים (דבך טוב, שפ"ח ועוד)
הביאו משׁנ־ בישעי' (מא, יט) „אתן במדבר ארו
שטה, דמשמע שדוקא לעת"ל יהיו אילנות במדבר
אבל עכשיו אין שם אילנות”. וגם ע"פ טבע וסברה
אין ארוים במדבר (וראה באר יצחק על פרש"י כאו).
אבל (נוסף על זה שבכל אופן יכולים לקנות
מתגרי האומות, הרי) עדיין לא היו רחוקים אז מארץ
נושבת וכו' כולל יער כו'. ולהעיר משלח (טו, לב)
במדבר . . מקושש עצים. אברבנאל ואוה"ח שם.

(8) אבל להעיר שבבעה"ח שם הובא פסוק זה
לראי' שהיו שם ארוים.

(7) שפ"ח (הנדפס עם הרא"ם). באר יצחק. ו־
עוד.

(8) לה, כד. וראה גם שמור' פרשתנו ספל"ג.
ב"ר שם.

(9) אבל מה שהקשה בראב"ע ע"ז — כבר תירצו
במפרשי רש"י (ראה רא"ם, גוי"א, צידה לדרך ועוד).
וראה גם יפה תואר (השלם) לב"ר שם.

(10) ודוחק לומר שסומך על פירושו לקמן (ב־
פרשתנו כו, טו) שנלמד ממשׁנ־ „ועשית את
הקרשים” (כתי' המלאכת הקודש על פרש"י כאו).
וראה דברי דוד לקמן שם.

(11) ולהעיר, שמהכתוב „וכל אשר נמצא אתו”
אפשר לדייק להיפך, שלא היו מוכנים אצלם אלא
שנמצא ונדמן אצלם.

(12) ריש פרשתנו (כה, ב"ג).

ממונם נדבה", שזה מדגיש עוד יותר שה-
דבר שמנדבים כבר נמצא אצלם, והפעו-
לה שלהם היא רק "הפרשה", להפריש
דברים אלו מתוך שאר ממונם.

וזהו פירוש שאלת רש"י (על "ועצי
שטים") – "ומאין היו להם במדבר"¹⁶,
כלומר, מאין היו עצי שטים מוכנים ב-
ידם במדבר ולא ה' חסר אלא קיחה
מידם [היינו שהדגשת רש"י, "במדבר" אין
כוונתה מפני שאין עצים גדלים במדבר,
אלא שאין דרך בני אדם להשתמש ב-
עצים (ובפרט עצים כאלה) בהיותם ב-
דרך במדבר]. ומתוך רש"י, "פירש רבי
תנחומא יעקב אבינו צפה כו' והביא
ארוזים כו' וצוה לבניו ליטלם עמהם
כשיצאו ממצרים"¹⁷.

ובזה מתורץ ג"כ דיוק ל' רש"י, "פירש
רבי תנחומא" – שזהו לשון בלתי רגיל
בפרש"י, ועוד זאת – דברי התנחומא
לכאורה אינם פירוש דברי הכתוב, אלא
אגדה המתרצת שאלה המתעוררת בסי-
פור עשיית המשכן, ואיך מתאים הלשון
"פירש רבי תנחומא"? והל"ל "איתא ב-
מדרש תנחומא" (או – כרגיל בכ"מ ב-
פרש"י¹⁸) – לכתוב הפירוש ולסיימו
(פירוש) בציון מקורו (תנחומא).

אלא שבוה מדגיש רש"י, שההכרח
להביא דברי רבי תנחומא אינו מפני

"קיחה" (דקאי על האנשים הגזברים
הלוקחים את התרומה מאת בני?)

[ובנוגע להנותנים (מנדבים), נזכר ב-
כתוב רק ע"ד פעולת ההפרשה, כפרש"י
"תרומה, הפרשה יפרישו לי מממונם נד-
בה", שאין זו פעולת הנדבה (נתינה) לה,
כ"א רק הפרשת התרומה מ(שאר) ממונם
לשם נדבה (וקיחת הגזברים – "ויקחו
לי"¹⁴) – היא לאחר שישנה כבר פעולת
ההפרשה].

ומשמעות הכתובים, שכל הדברים ש-
נמנו בכתוב (שהם נדבת המשכן) כבר
היו ברשותם ובידם של בני ישראל מקו-
דם לכן, ולא היתה חסרה אלא פעולת
הקיחה מהם בלבד.

בסגנון אחר קצת: אם ה' כתוב לשון
נתינה, שמשמעו שיש חיוב על הנותנים
לתת, הרי זה כולל גם שיעשו כל מה
שביכולתם כדי שתהי' נתינה, כולל גם
כריתת עצים או קנייתם כו'; אבל לשון
קיחה תוכנו שמצד הנותן הכל מוכן
ואין חסר אלא מעשה הקיחה של ה-
גזבר¹⁵.

[ויש לומר שלכן מפרש רש"י ומדייק
ש"ויקחו לי תרומה" אין פירושו הנתינה
לה, אלא רק "הפרשה, יפרישו לי מ-"

(13) ראה ספורנו (ועוד) שם. וראה לקו"ש חט"ז
ע' 289. חכ"ז ע' 263.

(14) ראה מפרשי רש"י שם (אבל בלבוש שם
מפרש ש"ויקחו לי" היינו הפרשת הנותנים). וראה
בארוכה לקו"ש חט"ז שם ע' 286 ואילך (ובהערה 23
שם).

(15) אלא שלפועל "הנשים . . טוו את העזים"
(ויקהל לה, כו) – ולא נתנו מן המוכן בידן – כי רצו
לסוות "מעל גבי העזים" (רש"י שם), שענין נחוסף
באיכות נדבתם (ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 452
ואילך. וראה לקמן ע' 209).

(15) ראה לקמן ע' 206 ואילך – באופן אחר
(וראה שם ע' 208 ואילך בשיטת המדרש).

(16) ומשנה מלשון התנחומא, "ומהיכן היו ה-
קרישים".

(17) הטעם שהוזקק רש"י לומר שיעקב אבינו
נטע ארוזים במצרים (ולא שציווה לבניו שיקחו עמהם
ארוזים כשיצאו ממצרים) – ראה מפרשים (קיצור
מזרחי. מנחת יהודה) – ע"פ פרש"י לך (יג, י) –
שאין אילנות לרוב במצרים. ובאמרי שפר על
פרש"י כאן ת"י שהמצרים לא היו מניחים את ישראל
לכרות אותם. ע"ש.

(18) ראה לדוגמא – פרש"י נח יא, ה. לך יד, יג.
וירא יח, יב.

מסתימת לשון רש"י, מין צבע ששמו ארגמן מוכח שלא ס"ל שהוא, "אדום" – דא"כ הו"ל לפרש (כמו שפירש ש- "תכלת" . . . צבעו ירוק). ועכצ"ל ששיטת רש"י היא שיטה שלישית – ש, "ארגמן" הוא צבע בפני עצמו.²⁴

וא"כ העיקר חסר – שהי' צריך לבאר מהו צבע ארגמן.²⁵

(ב) מדוע צריך רש"י לפרש ד, שש הוא פשתן – הרי כבר מצינו לשון "שש" לעיל בפ' מקץ,²⁶ וילבש אותו בגדי שש, ושם לא פרש"י כלום,²⁷ ועכצ"ל מפני שפירושה של תיבת "שש" ידוע אפילו ל, "בן חמש למקרא" (המבין בפשטות לשון הקודש) ואין צורך ל- פרשה. ומדוע הוצרך לפרשה כאן?

ד. ולכן נ"ל שעיקר כוונת רש"י בפי- רושיו כאן אינה לבאר מה הם שלשת הדברים הללו, אלא לתרץ את השאלה הכללית הנ"ל המתעוררת בכתובים כאן – "מאין היו להם במדבר" דברים הללו:

(24) ואולי י"ל כי תולעת שני הוא צבע אדום (כרשב"ם עה"פ. וראה גם ראב"ע. ועוד. וכי' בפרש"י ישע"י א, יח. וראה רש"י גיטין סט, ב ד"ה אהלא. רש"י ע"ז כה, ריש ע"ב ד"ה שב. וברש"י מצרע שם: צמר צבוע וזורית). ולהעיר גם מ, עורות אלים מאדמים (אלא שיש כמה סוגי צבע אדום. ואכ"מ).

(25) וראה תוס' עה"פ (אות מו) ובמילואים לשם ס"ב (נדפסו בסוף כרך כב).

(26) ע"ד שפי' מהו צבע תכלת. ולבארה דוחק לומר שהי' ידוע ומפורסם במקומו של רש"י איזה צבע נק', "ארגמן" ולא הוצרך רש"י לפרשו (ולהעיר מרש"י ב"מ כא, א (במשנה): צמר סרוק ומשוך . . . וצבוע ארגמן ומצורין הן). ובפרט שמפשטות לשון רש"י, "ממין צבע ששמו ארגמן" (ולא בקיצור, "צמר צבוע ארגמן") משמע, שאינו צבע ידוע.

(27) מא, מב.

(28) וראה משכיל לדוד כאן.

שאלה המתעוררת בכללות הסיפור [כי השאלה מהיכן היו העצים אפשר לתרץ באופנים אחרים, כנ"ל], אלא מפני פירוש לשון הכתוב, שבו מודגש שהדברים ש- נדבו למלאכת המשכן היו מוכנים בידם ולא היתה חסרה אלא הקיחה, כנ"ל.

ג. ויש לומר, שזוהי גם כוונת רש"י בפירושו עה"פ, "ותכלת וארגמן גו", וז"ל: ותכלת, צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק. וארגמן, צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן. ושש, הוא פשתן.

דלפום ריהטא משמע שרש"י בא לפ- רש מה הם שלשה דברים הללו.²⁸ אבל אינו מובן:

(א) סו"ס לא פירש רש"י מהו "ארגמן" (וכותב רק שזהו צבע, "ששמו ארגמן")!

[ויש להוסיף: מצינו פלוגתא בזה בין הרמב"ם והראב"ד, שהרמב"ם²⁹ פי' "ש- הוא הצמר הצבוע אדום" (ועד"ז פי' ה- אבן עזרא כאן "כדמות אדום"), וב- ראב"ד³⁰ פי' ש, "ארגמן ארוג משני מינין או משלשה צבעין על כן נקרא ארגמן".

והנה זה פשוט שרש"י לא ס"ל כה- ראב"ד, שהרי כותב, "מין צבע ששמו ארגמן" – הרי שזהו שם של צבע אחד (ולא – כמה צבעים ארוגים יחד)³¹. גם

(19) כה, ד.

(20) וצ"ע שלא פירש מהו "תולעת שני", כמו שפי' לקמן בפ' מצרע (יד, ד) "שני תולעת". וראה לקמן הערה 35.

(21) ה"ל כלי המקדש פי"ח ה"ג.

(22) בהשגות שם.

(23) וי"ל, שלא ניחא ל' לרש"י פירוש ה- ראב"ד, כי החידוש דריבוי גוונים הוא ב, "עורות תחשים", כפרש"י (כאן ד"ה תחשים). ומסתבר ש- ארגמן ה"ע בפ"ע (ובפרט שעורות תחשים היו ענין נטי רק, "לשעה", כפרש"י (הנ"ל). אבל ראה לעיל ע' 136).

וכדי שיהי' ברור ופשוט כיצד הי' אצל ישראל מן המוכן "שש"; מוסיף רש"י ומדגיש – "ושש הוא פשתן", ש- כבר הביא רש"י בפירושו³⁶, שפשתן גדל במצרים, ובמילא מובן, דכאשר "וינצלו את מצרים"³⁷ לקחו עמהם גם פשתן.

ועפ"ז – שגם בפירושי הקודמים בא רש"י לבאר "מאיני היו להם במדבר" ה' דברים המנויים בכתוב – מתורץ בפש- טות דיוק הט"ז³⁸ בפרש"י דידן, שמתחיל רש"י פירושו בתוס' וא"ו³⁹, "ומאיני היו להם במדבר" – "ולא אמר מאין בלא וא"ו".

[בט"ז³⁸ מתרץ שהי' "קשה ל"ל עצי שטים . . די לומר ושטים . . משה כתב ומאיני הי' להם, פירוש דקשה עוד מאין הי' כו', וצ"ל דהכתוב קאי על מה שנטע יעקב במצרים וע"ז אמר עצי, מאותן שטים שהיו כבר מנטיעת יעקב".

אבל צ"ע בתירוצו, שהרי מצינו עד"ז בכ"מ בפרש"י [שמתחיל פירושו בשאלה (כמו) "למה נסמכה כו" וכו"ו] (ב) ובמפר- שים ביארו שעיקר השאלה שרש"י בא

מלשון הכתובים כאן מובן, כנ"ל, ש- דברים אלו כבר היו ברשותם של ישר- אל ולא היתה חסרה אלא קיחת הגז- ברים; ולכאורה: בשלמא כסף זהב ונחו- שת – כבר למדנו לעיל שבנ"י שאלו מהמצרים, כלי כסף וכלי זהב גו"²⁹ (ולאחר זה ביזת הים, כמפורש בפרש"י³⁰ שבנ"י מצאו בים "תכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות" של המצרים), ומובן שהיו אצל בני"י מן המוכן; אבל "מאיני היו להם במדבר" צבע תכלת (שהוא מדם חלזון) או צבע ארגמן וכו'? ובכלל אינו מובן שביציאתם ממצרים ילקחו בני"י עמהם לצרכיהם במדבר צלוחיות של צבעים.

ולכן מפרש רש"י, ש"תכלת" היינו – צמר³¹ צבוע בדם חלזון³², וכן "ואר- גמן" פירושו, צמר³¹ צבוע ממין צבע ששמו ארגמן, ואין שאלה כלל מאין היו להם דברים אלה במדבר, כי מפורש בקרא שהיו להם הרבה צאן עוד בהיותם במצרים (וכדברי משה לפרעה, בצאננו ובבקרנו גלך³³, וביציאת מצרים מפורש שלקחו אתם, צאן ובקר מקנה כבד מצד³⁴) – וא"כ מובן ולא ייפלא שהי' נמצא אצל בני"י הרבה צמר³⁵, כולל – צמר צבוע בצבעים שונים³⁵.

צבוע" ורק ה, צבע קרוי שני" (רשב"ם כאן). וא"כ פשוט שהי' מצוי אצל ישראל.

(36) בראשית ב, יא.

(37) בא יב, לו.

(38) דברי דוד כאן.

(39) כ"ה גם בדפוס ראשון, כמה כתי' רש"י (שתח"י) ובדפוסים הנפוצים. אבל בדפוס שני וכמה כתי' רש"י (שתח"י) – "מאיני" (בלי וא"ו).

(*) אבל בפרש"י ישע"י (שבבערה 24) תולע, צבע שצובעים בו אדום, גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד. ועפ"ז לכאורה לפרש"י הוא להיפך, ש"תולעת" הוא שם הצבע, ו"שני" הוא ה. צמר. וראה וישב (לח, כח, ל). ל' רש"י מצורע שם. ואכ"מ.

(29) בא יב, לה.

(30) בשלח טו, כב.

(31) ולא הצבע עצמו – אף ש"תכלת" פירושו "צבע ירוק של חלזון" (רש"י שלח טו, לח), וכן ארגמן הוא שם צבע (כפרש"י כאן).

(32) אלא שעפ"ז צ"ע למה הוצרך רש"י לסיים "וצבעו ירוק". ואולי י"ל, שהוא כדי שלא יוקשה מדוע הוצרכו לג' מיני צמר, ומבאר שזהו מפני שינוי הצבעים.

(33) בא י, ט.

(34) בא יב, לח.

(35) ועפ"ז מתורץ בפשטות הטעם שלא פרש"י מהו "תולעת שני" – כי "תולעת" פירושו, צמר

אבל זה עוד מגדיל השאלה – כי לפ"ז נמצא, שהציווי בלשון "קחו" הכריח פעולתו של יעקב בהכנת הארזים יותר ממאתים שנה לפני הציווי: היינו שלפיכך הי' הציווי בלשון "תקחו" כדי שיעקב יטע הארזים במצרים – וטעמא בעי?

והביאור בזה מרמז רש"י בהזכירו את שמו של בעל המאמר – "רבי תנחומא":

"תנחומא" הוא מלשון תנחומין. ולכן "פירש רבי תנחומא" ש"יעקב אבינו צפה ברוח הקודש וכו'", מכיון שענין זה הוא נחמתן של ישראל:

כאשר בני נמצאים בגלות מצרים, במצב דקושי השעבוד, ועד לגזירת "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" וכו' – הרי נוסף על ההבטחה ד"ואנכי אעלך גם עלה"⁴¹, "שואבים" הם נחמה ותנחומין כל משך זמן הגלות בראותם בעיניהם ממש את עצי הארזים שהביא יעקב ונטע במצרים, שטעמו בטרחה רבה זו⁴² הי' מפני ש"צפה ברוח הקודש שעתידין . . לבנות משכן במדבר", "צוה לבניו (ובניו לבניהם ובני בניהם אחריהם) ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים".

כלומר: עצי שטים לצורך המשכן גופא – היו יכולים כנ"ל להשיג בכמה אופנים, אבל כדי שתהי' נחמתן של ישראל (ענינו של רבי תנחומא) – הביא יעקב ארזים ונטעם במצרים (וציווה ל- בניו שיטלום עמהם כשיצאו ממצרים), כדי שבמשך כל זמן גלות ושעבוד מצרים יהיו לנגד עיניהם עצים אלו ש-

לתרץ בפירושו אינה שאלה זו, אלא שיש בכתוב "הרגש מבחור", המתיישב ע"י התירוצו על השאלה שמביא רש"י ב- פירושו – ומ"מ לא התחיל רש"י ה- שאלה בוא"ו המוסיף].

וע"פ המבואר לעיל מובן בפשטות, כי גם בפירושו הקודמים עוסק רש"י בתירוצו שאלה זו: אלא שכאן, בנוגע ל- עצי שטים, כיון שאין שום תירוצו, לכאו- רה, בפשטות הכתובים – מפרט ושואל רש"י "ומאין היו להם במדבר". וכדי ל- הדגיש ששאלה זו באה בהמשך לפירו- שיו הקודמים – מתחיל רש"י "ועצי שטים, ומאין היו להם במדבר".

ה. אמנם עדיין אין הענין מתיישב כל צרכו. דהן אמת שמהכתובים מוכח שגם עצי השטים היו מן המוכן ברשותם של בני, ובמילא הוכרח לומר שכבר הוכנו מקודם לכן (ע"י ציוויו של יעקב כו') – אבל הא גופא טעמא בעי: מכיון שהיו יכולים להשיג עצי שטים מתגרי האומות או מיערות הסמוכים – מדוע הוצרך יעקב אבינו להשתדל יותר מ- מאתים שנה⁴³ לפני הציווי על מלאכת המשכן – בהבאת ונטיעת ארזים ב- מצרים?

לכאורה יש לומר, שיעקב ידע ש- ציווי השם על מלאכת המשכן יהי' בתוכו (בלשון) "תקחו" כנ"ל, שמוזה מובן, שרצונו ית' הוא שהדברים שהוצרכו למלאכת המשכן יהיו מוכנים בידי ישר- אל, וכיון שבדרך הטבע אין טעם וסיבה שבנ"י יוליכו עצי שטים ממצרים, הוצרך יעקב לצוותם על כך ולהכין הארזים.

(41) שמות א, כב.

(42) ויגש מ, ד.

(43) ראה (ויגש מה, יט ואילך) שיוסף שלח עגלות ועשר וכו' ממצרים לארץ כנען בכדי להביא יעקב ואת אשר לו למצרים.

(40) כפרש"י עה"פ לפני זה: רדו . . רמז ל- מאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים (מקץ מב, ב).

מצרים גם על כל הגליות ועל אריכות דגלות זה האחרון (שכל המלכיות ו-גליות) נקראות על שם מצרים⁴⁷.

דהנה איתא בספרים⁴⁸ שהגלות נמשל להליכת בני" במדבר, "מדבר העמים"⁴⁹ ותכלית הליכה זו היא – "לבנות משכן במדבר", דהיינו לעשות במדבר וממציאות ה"מדבר" (שהוא מקום הקליפות, נחש שרף ועקרב וצמאון גו'⁵⁰ מקום ש-מם מכל ענין של קדושה) משכן ומקדש לו ית', דירה לו ית' בתחתונים, שאין תחתון למטה ממנו.

ובגמר עבודה זו זוכים לקיים ה-ציווי⁵¹, "ועשו לי מקדש" כפשוטו, בבית המקדש השלישי, שבו יתגלה גם המשכן שעשה משה, "מקדש המדבר"⁵².

והכח להתגבר על חשכת הגלות, וב-פרט חשך כפול ומכופל דעקבתא ד-משיחא, ואדברא, "לבנות משכן במדבר" – הוא מפעולת יעקב אבינו ש"הביא ארזים למצרים ונטעם".

וי"ל הביאור בזה:

ה"ארזים" (שמהם "ועשו", נעשו העצי שטים למשכן) הם גם רמז על הצדיקים שנקראים "ארזים" כמו שנאמר⁵³, "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", כ-מבואר בכלי יקר⁵⁴, ובפרטיות יותר הם רמז על נשיאי ישראל (לשון התנשאות),

ניטעו על מנת שיטלום כשיצאו ממצרים, היינו ש(ראית) עצי ארזים אלה מזכירים ומדגישים את גאולת ישראל.

וזהו גם הרמז בלשון רש"י ובהתחלתו (הקדמת הענין) "פירש רבי תנחומא" – כלומר: ענין הנחמה ("תנחומא") הוא ב-אופן של פירש (ענין של פשט, ולא רמז ודרש), כי נחמה זו היתה לא רק הבטחה בדיבור וכיו"ב, אלא נחמה בדבר גשמי, הנראה בעיני בשר, נחמה בפשטות.

ובזה מתורץ עוד דיוק בלשון רש"י, שלא הסתפק לומר שיעקב נטע ארזים במצרים אלא מוסיף ומפרט "והביא אר-זים למצרים" – דלכאורה, למאי נפק"מ שהביאו הארזים ממקום אחר?

וביותר תמוה: להלן עה"פ⁵⁵, "ועשית את הקרשים" חוזר רש"י על תוכן פירו-שו זה איך הכין יעקב אבינו ארזים כו', עם כל פרטי הענין (ועוד מוסיף פרטים חדשים) – ומ"מ משמיט שם פרט זה שיעקב הביא ארזים למצרים⁵⁶.

וע"פ הנ"ל י"ל, כי פרט זה נוגע לענין התנחומין – שבנ"י יראו בעיני בשר אר-זים שהובאו ממק"א (מארץ ישראל)⁵⁷ – המורה על מצב של גאולה, שזה מדגיש עוד יותר שאין נתונים לחלוטין תחת שליטת המצרים, אלא אע"ל גם עלה⁵⁸, יצאו ויעלו לארץ ישראל (ויטלו ארזים אלה עמהם).

ו. ויש להוסיף ב"ינה של תורה" ש-כפירוש רש"י – שפירוש זה של רבי תנחומא הוא "תנחומין" נוסף על גלות

47 ב"ר פט"ו, ד.

48 ראה בחיי ועוד ר"פ מסעי. לקו"ת דרושי

אלה מסעי וביאורים.

49 יחזקאל כ, לה.

50 עקב ח, טו.

51 פרשתנו כה, ח.

52 ל' הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב. נח'

בלקו"ש חט"ז ע' 473 ואילך.

53 תהלים צב, יג.

54 פרשתנו כו, טו. ע"ש.

44 כו, טו.

45 וכן הקשה באמרי שפר על פרש"י כאן,

ונשאר בצ"ע.

46 ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על

פרש"י כאן.

הכח להתגבר על חשכת הגלות ולבנות משכן במדבר, „נטעם“ במצרים, בזמן הגלות.

וזוהי נחמתם של ישראל בהיותם ב- „מדבר העמים“, שיש להם ה„ארזים“ ש- נטע יעקב אבינו בכל דור ודור⁵⁵ שהם למעלה מהגלות, ונראים לבני ומשפיעים כח בכל ישראל לא להתפעל מ- חשכת הגלות כ”א להתגבר עליו, עד שבונים ועושים משכן במדבר.

ואזי זוכים לנחמה השלימה – נחמה כפשוטה ממש, בפועל ממש – שהנחמה היחידה האפשרית על אריכות גלות זה האחרון היא – גאולה האמיתית וה- שלימה⁵⁶ על ידי משיח צדקנו, כפשוטה ממש, למטה מעשרה טפחים ממש, וב- מהרה בימינו ממש.

(משיחת ש”פ תרומה תשמ”ז)

שעומדים באופן דהתנשאות (ישגה) כ- ארזים.

וזוהי השייכות ליעקב אבינו דוקא – כי „נשיא“ הוא ר”ת „ניצוצו של יעקב אבינו“⁵⁵, דכמו שיעקב אבינו ה’ „מאחד את כל ישראל“ (כמ”ש בגו”א כאן)⁵⁶, ובלשון רבינו הזקן⁵⁷ שנשמת יעקב היתה „כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם“ – כן הוא אצל כל נשיא ישראל, שנשמתו היא נשמה כללית ה- כלולה מכל נשמות אנשי דורו, ולכן הוא מאחד את כולם⁵⁸.

וזוהו שכי’ ופירש רש”י שיעקב אבינו הביא „ארזים“ למצרים, כי כל הנשיאים הם ניצוצי של יעקב אבינו, ומקורם הוא מארץ ישראל, כי באמת הם למעלה מ- ענין הגלות⁵⁹, אלא שכדי להכניס בבני

(55) מגלה עמוקות (אופן פד. עה”ת ר”פ ויחי).

קהלת יעקב (לבעל מח”ס מלא הרועים) מע’ רבי.

(56) ראה גם בית האוצר להר”י ענגל כלל א

אות כ’. לק”ש חכ”י ע’ 8.

(57) אגה”ק ס”ז (קיא, סע”ב).

(58) וראה לק”ש ח”ד ע’ 1051 ובהערות.

(59) להעיר מפתגם אדה”ז „שלפני נשמות ה- גבוהות . . לא נחרב הבית כלל“ (פלא הרמון שמות ע’ ז). וראה אוה”ת לג”ך (כרך ג) ריש ע’ אישלא.

(60) להעיר ממחז”ל (יומא לח, ב. תניא פ”א)

עמד ושתלן בכל דור ודור . . וצדיק יסוד עולם.

(61) ואז יקויים היעוד (ישעי’ יב, א) אודך ה’ כי

אנפת בי ישוב אפך ותנחמני.

תרומה ג

(ב) לאידך נמנו שם „לשכת הגזית“, „מזבח“ ו„אולם“ שלא נמנו במשנה.

[לענין „עזרת כהנים“ ו„בין האולם ל-מזבח“ לכאורה י"ל החילוק, דלפי ה-משנה נכלל האולם בקדושת היכל, ד-קדושת אולם והיכל חדא קדושה היא, ולכן חשיב בפ"ע „עזרת כהנים“ ו„בין האולם למזבח“; ובוהר קאי כהשיטה דאולם והיכל שתי קדושות, וקדושת אולם ובין אולם למזבח חדא קדושה היא, ובמקום עזרת כהנים מנה מזבח שהי עומד בעזרת כהנים.

אבל ביאור זה דחוק הוא, שהרי ה-לשון „מזבח“ אינו מתיישב היטב לפ"ז — דאם כוונת הזהר לעזרת כהנים מדוע נקט (רק) „מזבח“ העומד שם].

א. בדיני קדושת א"י ירושלים ומקדש כו' שנינו, דעשר קדושות הן: עיירות המוקפות חומה, לפני מן החומה (ירושלים), הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם למזבח, ההיכל, קודש הקדשים. וכ"פ הרמב"ם בהלכות בית הבחירה.

אמנם בוהר מצינו חלוקה אחרת לכ-אורה, וז"ל: (ישובא דעלמא . . אסחר [מקיף] לירושלם וירושלם . . אסחרא ל-הר הבית והר הבית אסחר לעזרות דיש-ראל ואינון עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין כו' ולשכת הגזית אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם והאולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים דתמן שכניה שריא וכפרת ו-כרובים וארון.

וחזינו כאן כמה שינויים בוהר לגבי המשנה, וביניהם:

(א) בוהר לא נמנו „עיירות המוקפות חומה“, „החיל“, „עזרת נשים“, „עזרת כהנים“ ו„בין האולם למזבח“.

(1) כלים פ"א מ"ו. שם מ"ז ואילך. וראה ספרי זוטא קרוב לתחלתו. במדבר פ"ז, ח.

(2) פ"ז ה"ג ואילך. וראה מפרשי המשנה שם מ"ז ובסוף הפרק.

(3) ח"ג קסא, ב.

(4) ובפרט ש"א שלדעת ר"א (יומא מד, ב) דהמעלות הן מן התורה ה"ז גם בחיל ועזרת נשים (פרש"י יומא שם ד"ה מעלות. ר"ש כלים שם מ"ט בסופה) — אף שלהלכה מעלות אלו (דחיל ועזרת נשים) הן מדרבנן, כמ"ש במפרשי המשנה כלים שם מ"ח. רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח שם הט"ז י"ז.

(5) אלא בדפשטות „עזרות ישראל“ — לשון רבים (וכן לאח"ז „אינון עזרות“) — כולל גם עזרת נשים (ואולי י"ל — עכ"פ בדוחק — גם עזרת

כהנים). ולהעיר מלשון הזהר שם קעא, א „עזרות“ (סתם) ואינו מפרט „דישראל“.

(6) כמ"ש בתוי"ט כלים שם ד"ה ההיכל מקודש. וראה ספרי זוטא ובמדבר שם.

(7) ראה עירובין ב, א. יומא מד, ב. זבחים יד, א.

נח, ב (ותוס' שם ד"ה קדושת). נט, א. ועוד.

(8) יומא שם. וראה רמב"ם בפיהמ"ש כלים שם מ"ט. רע"ב שם בסופו.

(9) אף דמזבח שאני משאר כלי שרת דהוי רצפה (ובחים כו, ב) בנין (ראה פרש"י שם). ולהעיר ד(לדעת ר"י) קידש שלמה את כל הרצפה בקדושת מזבח (ובחים נט, סע"א ובפרש"י). ואכ"מ.

(*) ולהעיר שגם בש"ס ל' „עזרות“ כולל ל' פעמים עזרת נשים עזרת ישראל (וחלק של) עזרת כהנים — ראה (לדוגמא) יומא י"ב, א (ובפרש"י). מגילה כו, א (ובפרש"י). פרש"י זבחים נג, סע"ב ד"ה רצועה. ועוד.